

# Cinsel Bağımlılık: Tanımı, Etiyolojisi ve Tedavisi

## Sexual Addiction: Definition, Etiology and Treatment

Gülşah Ezgican Kızılok <sup>1</sup>

### Öz

Günümüzde bağımlılık olgusunun sadece psikoaktif bir maddeden değil, bazı davranışların yarattığı haz ve rahatlama hissinden de kaynaklanabileceği bilinmektedir. Terapötik toplumda diğer davranışsal bağımlılıklara göre kabul edilmesi daha zor olan cinsel bağımlılık psikolojik bir rahatsızlıktır. Bağımlı bireyler ve çevrelerindeki kişiler üzerinde son derece yıkıcı etkilere sahiptir. Oysa 21. yüzyılda kompulsif cinsel davranışlar medikal bağlamda daha iyi anlaşılabilir ve bağımlı kişiler buna göre tedavi edilebilirdi. 2000'ler sonrası uluslararası alanyazında konuyla ilgili yapılan çalışmalar arttığı halde Türkiye'de cinsel bağımlılıkla ilgili neredeyse hiç çalışma yapılmamıştır. Bu sebeple bu çalışmada cinsel bağımlılık hakkında kapsamlı bir alanyazın taraması yapılmış ve elde edilen veriler belli bir çerçeveye içinde sunulmuştur. Öncelikle cinsel bağımlılık rahatsızlığı açıklanmış, fenomenolojik özellikleri, karakteristikleri ve tanı kriterleri belirtilmiştir. Daha sonra alanyazındaki isimlendirme anlaşmazlıklarına, alternatif isim önerilerine ve sınıflandırılma sorunlarına, semptomolojisine, doğurduğu sonuçlar ve etkilerine, tedavi yöntemlerine, etiyojisi ve etiyojisine ilişkin yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Etiyojistik çalışmalar kronolojik olarak 70'ler ve 80'ler, 90'lı yıllar ve 2000'ler ve sonrası olarak gruplandırılmış ve bu şekilde uluslararası alanyazında cinsel bağımlılık olgusuyla ilgili varolan verilere ilişkin gelişme ve ilerlemenin görülmesi amaçlanmıştır. Bu bilgiler ışığında cinsel bağımlılığın Türkiye'de araştırılmasının gerekliliği tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

**Anahtar sözcükler:** Cinsel bağımlılık, kompulsif cinsel davranışlar, hiperseksüalite, parafilik olmayan cinsel davranışlar

### Abstract

In present day, it is known that addiction does not only derive from a psychoactive substance but also from the pleasure and relief after some behaviors. Sexual addiction, having always been more difficult to accept compared to other behavioral addictions in therapeutic societies, is a psychological disease. It has devastating effects on addicted individuals and the people around them. However, compulsive sexual behavior could be understood and addicted people could be treated accordingly in the 21. century. Studies regarding sexual addiction in the international literature after 2000s have increased but there are almost no studies on the issue in Turkey. This study reviews the related literature comprehensively and presents the data in a determined frame. It explains sexual addiction disorder and describes its phenomenological aspects, characteristics and diagnostic criteria. Next, it gives naming disagreements in the literature, alternative name suggestions, classification problem, symptomatology, consequences and impacts, etiology and etiological researches. The etiological researches are classified chronologically as 70s and 80s, 90s and 2000s and after. It is aimed to demonstrate the scientific progress and improvement regarding sexual addiction phenomenon. In light of this information, it is discussed that sexual addiction should be researched in Turkey and suggestions are made accordingly.

**Keywords:** Sexual addiction, compulsive sexual behavior, hypersexuality, non-paraphilic sexual behavior

<sup>1</sup> Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye

✉ Gülşah Ezgican Kızılok, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye  
ezgicankizilok@gmail.com | 0000-0001-7627-1462

Geliş tarihi/Received: 09.09.2020 | Kabul tarihi/Accepted: 14.11.2020 | Çevrimiçi yayın/Published online: 03.06.2021

**İNSANLAR** farklı şeyler denemeyi severler. Bu denemeler her zaman iyi sonuçlara yol açmayabilir. İnsanoğlu tarih boyunca ruhsal durumunda değişiklik yaratan madde ve durumları merak etmiştir (Babaoğlu 1997). Bu merak bireylerde zaman zaman bağımlılık gibi bazı psikolojik sorunların doğmasına neden olmuştur. Bağımlılık hem kişisel hem de toplumsal düzeyde negatif etkilere neden olan kronik bir rahatsızlıktır (Thege ve ark. 2015). Rasyonel davranışın antitezi olarak görülebilen bağımlılık (Becker ve Murphy 1988) beyin kimyasında bazı değişimlere yol açan ve nöral devreleri bir nevi zapteden, neredeyse insanoğlunun ilk günlerinden beri varolan bir sağlık problemidir ve geçmişten günümüze psikoloji alanında en çok tartışılan rahatsızlıklardan biri olmuştur.

Özellikle davranış bağımlılıkları da dikkate alındığında bağımlılık en yaygın ruhsal bozukluklardan biridir (Sussman ve ark. 2011). Davranış bağımlılıklarının temel özellikleri arasında hem kişiye hem de diğer insanlara verdiği zararlara rağmen bir dürtüye, güdüye veya çekime direnme başarısızlığı yer almaktadır (APA 2000). Davranış bağımlılıklarında tekrarlanan davranış örüntüsü özel bir alana sahiptir ve bu davranışla sürekli meşgul olmak nihayetinde diğer işlevsel alanlarda bozulmalara yol açar (Grant ve ark. 2010). Online oyun, televizyon, pornografi, alışveriş, internet ve kumar ve kompulsif cinsel davranışlar genelde davranış bağımlılıkları arasında ele alınmaktadır (Clarkson 2013, Hellman 2013). Cinsel bağımlılık, bağımlılık olarak kullanılan davranışın bir tür cinsel eylem olduğu bir bozukluk olarak tanımlanabilir (Goodman 1993). Alkol bağımlısı bir bireyin içkisinden veya afyon bağımlısı bir bireyin afyon içerikli maddelerden, kumar bağımlısı bir bireyin kumar oynamaktan aldığı tatminle oluşan bir çeşit “yükselme” -veya duyguların zirveye çıkması- hissini elde edebilmek adına cinsel bağımlı bir birey de cinsel eylemlere karşı kompulsif bir ihtiyaç duyar. Cinsel davranışı kontrol etmede yinelenen başarısızlıklara ve doğurduğu zararlı sonuçlara rağmen davranışa devam etmek davranışı karakterize eden iki örüntüdür ve cinsel davranış hem haz üretmek hem de içsel rahatsızlıktan kaçmak için kullanılan bir yoldur (Goodman 1998). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı 5. baskısında (DSM-5) (APA 2013) hala bir bağımlılık olarak sınıflandırılmayan cinsel bağımlılıkla ilgili alanyazında da süregelen bir karmaşa hakimdir. Kimi araştırmacılar bu rahatsızlığı tamamen reddedip erotik davranışların bir tercih meselesi olduğunu ileri sürerken (Levine ve Troiden 1988) “kompulsivite”, “hiperseksüalite”, “ekstrem cinsel davranış” gibi farklı isimler öneren ve kullanan araştırmacılar da vardır (Gold ve Heffner 1998). Buradan insanların kendi kontrolleri dışında yer alan, kompulsif cinsel eylem ve istekleri için herkes tarafından geçerli olan bir isimlendirmenin hala yapılamadığı görülmektedir. Sussman (2007) bu durumun normal olduğunu çünkü insanların cinsel faaliyetlerinin farklılaşabileceğini ve biçim ile sıklık bakımından “normal” ile “anormal” cinsel davranışları ayırt etmenin çok da kolay olmayacağını ifade etmiştir.

2000’li yıllardan sonra cinsel bağımlılık üzerinde daha fazla araştırma ve inceleme yapıldığı ve kompulsif cinsel eylemlerin medikal bağlamda daha çok incelemeye alındığı görülmektedir. İçinde bulunduğumuz teknoloji çağında internet hem ücretsiz ve sınırsız cinsel materyale erişim rahatlığı hem de farklı cinsel yönelimlere sahip parterler bulabilme kolaylığı sağlamıştır. Cooper ve arkadaşları (2000) siber seks bağımlısı bireylerin online cinsel materyal bulmak için haftada neredeyse 15-20 saat geçirdiklerini ifade etmişlerdir.

Dünyaca ünlü bir porno platformu olan Pornhub'ın 11 Mart 2020'deki verilerine göre Coronavirüs hastalığı-19 (COVID-19) salgını öncesine göre tüm dünyadaki porno izlenişinde %11,6 artış olmuştur. 24-25 Şubat 2020 ile 17 Mart 2020 arasındaki bir aydan fazla bir süre boyunca, veri sağlanan 27 ülkenin tümü, pornografi kullanımında genellikle %4 ile %24 arasında değişen artışlar gösterdi (Pornhub 2020). Bundan da önemlisi pornografik materyalin izlendiği saatlerdir. Hem Avrupa hem Amerika hem de Asya ülkelerinde en çok porno izlenen saatlerin sabaha karşı 3-4 civarları olduğu belirtilmiştir (Mestre-Bach ve ark. 2020). Bu durum akıllara pornografik materyal izleyen insanların uyku saatlerinde düzensizlikler olduğunu getir-mektedir. Uykusuzluk getirdiği eş tanı problemlerin yanı sıra pornografiye çok sık maruz kalmanın duygusal ve ilişkisel problemlere de yol açacağı bilinmektedir (Livingston ve Smith 2014).

Buna rağmen bazı toplumlarda bu konu diğerlerine göre daha az konuşulup tartışılmakta ve daha az araştırılmaktadır. Türkiye'de bunlardan biridir. Türkiye'deki cinsel bağımlılık ile ilgili alanyazın taranırken, sadece bir tez çalışması (Sevin 2018), bir olgu çalışması (Eroğlu ve Tamam 2016) ve üniversite öğrencilerindeki dürtü kontrol bozukluklarını araştırırken kompulsif cinsellik değişkenini de ölçen fakat çeşitli sınırlıkları olan (Karakuş ve ark. 2011) bir araştırma bulunmuştur. Türkiye'de cinsellik ve seksle ilgili toplumsal normlar batı ülkelerine nazaran daha katıdır. Bazı araştırmalar (Irvine 1995) cinsel bağımlılık ve problemlerle cinsel davranışların cinsellikle ilgili derin kültürel kaygılar içeren toplumlarda daha yoğun bir şekilde yaşanabileceğini ileri sürmektedir. Nitekim Türkiye'deki işlenen cinsel suçlar, cinsel içerikli şiddet eylemleri ve bunlarla ilgili istatistiklere baktığımızda aslında çok kritik bir eşikte olduğumuz açıkça görülmektedir. Bu nedenle Türkiye'de cinsel bağımlılığın etiolojisi, eş tanı rahatsızlıkları, birey ve toplum üzerindeki etkileri, tedavi yöntemleri üzerinde kapsamlı, boylamsal çalışmalar yapılmalı ve eğilimi olan bireyler mutlaka bu çalışmaların ışığında tedavi edilmelidir.

Bu çalışmanın amacı alanyazında farklı tanımlarla ifade edildiği için kafa karışıklığına neden olabilen, özellikle Türkiye'de hakkında son derece sınırlı sayıda çalışmanın bulunduğu cinsel bağımlılık, sonuçları ve etiolojisine ilişkin detaylı bir inceleme yaparak gelecekteki araştırma ve uygulamalar için bir kaynak sunmaktır. Bu kapsamda internet üzerindeki hakemli dergilerde yayınlanan ulusal ve uluslararası çalışmalar anahtar cümle araması yapılarak araştırılmış ve elde edilen veriler belli bir çerçeve içinde toplanarak bir derleme haline getirilmiş, etiolojiye ilişkin yapılan çalışmalar kronolojik olarak sınıflandırılarak sunulmuştur.

## Cinsel bağımlılık olgusu

Schaeffer'agöre (2009) cinsel bağımlılık davranışsal bağımlılıklar arasında sınıflandırılmalıdır; çünkü bu rahatsızlık geçmişten gelen ve olumsuz sonuçlar yaratan bir problemin en belirgin göstergesidir. Burada bağımlılık yaparak sürekli kullanılan davranış bir tür cinsel davranıştır ve hem haz almak hem de içsel rahatsızlıktan kaçmak için kullanılan bir yöntem olması ile bağımlılık rahatsızlıklarının her iki temel özelliğini de barındırır. Davranışı karakterize eden iki özellik: (a) davranışı kontrol etmede yinelenen başarısızlık ve (2) zarar veren sonuçlarına

rağmen davranışa devam edilmesidir (Briken 2007). Cinsel bağımlılık diğer bağımlılık türleriyle hem benzer hem de farklı yönler içermektedir (Hughes 2010). Diğer bağımlılık türlerine göre kabul edilmesi ve benimsenmesi hem hastalar hem de toplum açısından her zaman daha zor olmuştur, nitekim rahatsızlık belirli dönemlerde zamanın dinsel veya siyasal perspektiflerine göre bir günah veya hastalık olarak düşünülmüştür. (Garcia ve Thiabut 2010). Oysa yapılan araştırmalar kontrol dışı cinsel davranışların sapkınlıkla ilgisi olmayan, insanların acı çektiği bir hastalık olduğunu ortaya koymaktadır (Schneider 1994). Sussman'ın (2007) ifade ettiği gibi insanların cinsel davranışları sıklık ve biçim bakımından değişiklik gösterdiği için hangilerinin normal ve hangilerinin anormal olarak ele alınmasına karar vermek kolay değildir. Cinsel bağımlılıktaki sorunsal ilk önce haz verici, daha sonra tahrip edici ve zararlı sonuçlar doğurarak kişinin hayatını etkilemesi ve buna rağmen bireyin bu davranışı durduramamasıdır.

Cinsel bağımlı bireyler hayranlık duyulan kişiler olmanın ve yansıtma tepkilerin özlemine çekerler çünkü kendilerini özgüven ve kabullenme ile donatacak içsel kaynaklardan yoksundurlar (Giugliano 2006). Cinsel bağımlılık uzun bir süreden beri hem toplum hem de terapötik topluluk içinde tartışmalara yol açmaktadır ve uzun yıllar tartışılmaya devam edecektir (Hall 2011). Cinsel bağımlılık bazı akademik ve psikiyatrik topluluklarda psikolojik bir rahatsızlık olarak ele alındığında, bunun ağır bir şekilde eleştirilmesinin sebeplerinden biri olağandışı cinsel eylemleri adlandırmanın başlı başına bir problem olmasıdır. Normatif olmayan cinsel pratiklerin herhangi bir şekilde tanımlanması, her zaman o toplumun ahlaki kodları içinde yapılacaktır (Irvine 1995). O halde cinsel bağımlılıkla ilgili tartışmaların uzun bir süre daha devam edeceği açıkça görülen bir gerçektir.

Cinsel bağımlılık kavramını birey ve cinsellik arasında gelişen patolojik bir ilişki olarak tanımlayan ilk kişi olan Patrick Carnes ile cinsel bağımlılık terimi profesyonel olarak kabul edilmiştir (Carnes 1983). Carnes (1983) cinsel bağımlılık tanısını koyabilmek için aşağıdaki kriterlerin gerekli olduğunu belirlemiştir.

#### **Tablo 1. Cinsel bağımlılık tanı kriterleri (Carnes 1983)**

1. Belirli bir cinsel davranışı yerine getirme dürtüsüne karşı koyma konusunda tekrarlanan başarısızlık
2. Cinsel davranışa başlamadan hemen önce giderek artan gerginlik hissi
3. Cinsel davranışı yerine getirirken hissedilen zevk veya rahatlama
4. Aşağıdaki maddelerden en az beş tanesinin bireyde bulunması: i. Esas cinsel davranışa hazırlayıcı nitelikte olan başka cinsel faaliyetlerle çok fazla zaman geçirmek, ii. Bireyin hedeflediğinden çok daha uzun bir süre boyunca cinsel davranışla meşgul olması, iii. Cinsel davranış azaltma, kontrol etme ve durdurma yönünde sürekli tekrarlanan, başarısız çabalar, iv. Hem cinsel davranış hem davranış öncesi için yapılan hazırlıklar hem de davranış sonrası oluşan etkilerden kurtulmak için geçirilen sürenin uzunluğu, v. Mesleki, akademik, evle ilgili veya sosyal yükümlülükleri yerine getirmek gerektiği zamanlarda cinsel davranışa yönelmek, vi. Cinsel davranış yüzünden vazgeçilen veya azaltılan, birey için önem taşıyan sosyal, mesleki veya eğlendirici faaliyetler, vii. Cinsel davranıştan kaynaklanan, sürekli sosyal, finansal, psikolojik veya fiziksel sorunlara rağmen cinsel davranışa devam etme, viii. İstenen etkiye ulaşmak için cinsel davranışın sıklığı veya derinliğini artırma ihtiyacı, ya da aynı yoğunlukta devam eden cinsel davranışın etkisinin azalması, ix. Cinsel davranışta bulunulmadığında huzursuzluk veya asabiyet hissetme.
5. Bazı semptomların en az bir ay sürmesi veya daha uzun bir zaman dilimi içinde sürekli tekrarlanması

Carnes'in bir devrim niteliğinde olan çalışması, kompulsif cinsel davranışlara sahip binlerce birey tarafından kucaklanmıştır (Levine ve Troiden 1988). Goodman'da (1992) cinsel bağımlılığı şöyle tanımlamıştır: "hem haz üretme hem de içsel rahatsızlıktan kaçma işlevlerine yerine getirecek bir davranışı 1) kontrol etmede yinelenen başarısızlık ve 2) önemli ölçüde zararlı sonuçlara yol açtığı halde davranışın devam etmesi". Cinsel bağımlılığın ne olduğunu ve ne olmadığını bilmek hem tanı koyma hem tedavi açısından büyük önem taşımaktadır. Pek çok araştırmacı (Oxford 1978, Quadland 1985, Barth ve Kinder 1987, Coleman 1992, Goodman 1998, Gold ve Heffner 1998, Kafka 2003) cinsel bağımlılığın hiperseksüalite, nemfomanlık veya Don Juanizmle eş değer görülmemesi veya karıştırılmaması gerektiğinin altını çizmiştir. Kontrol edilemeyen cinsel arzu ve davranışlar; cinsel davranışın kesilmesi üzerine tolerans geliştirememesi, huzursuz, gergin veya rahatsız hissetmek, davranışı gözardı etmeye ya da kontrol altında tutmaya çalışma gibi kriterleriyle cinsel bağımlılık hiperseksüalite, parafilik bozukluk ve cinsel işlev bozukluklarından ayrılmaktadır (Goodman 1998). Bu durumlar temelde cinsel hazzı ulaşılamamaktan kaynaklanan ekstrem cinsel faaliyetleri içermektedir (Gold ve Heffner 1998). Üzerinde durulması gereken bir nokta da parafilik kavramıdır. Black ve ark.'da (1997) parafilik ve parafilik olmayan cinsel davranışların ayrımını yaparken parafilik kompulsif cinsel davranışların, cinsel doyumun nesnesinde bir rahatsızlık yaratan, geleneksel olmayan cinsel davranışları içerdiğini (teşhircilik, röngencilik gibi) parafilik olmayan cinsel davranışların ise kontrolden çıkan, ekstrem bir hal alan klasik cinsel davranışlar olduğunun altını çizmişlerdir. Aslında cinsel bağımlılık veya diğer adıyla kompulsif seks bağımlılığı temelde üç öğeden oluşur; tekrarlayan seksüel dürtüler, tekrarlayan seksüel fantaziler ve tekrarlayan seksüel davranışlar (Zengin Eroğlu ve Tamam 2016). Bununla birlikte kompulsif cinsel davranışların isimlendirilmesi psikoloji ve psikiyatri alanyazınında hala devam eden tartışmalara yol açmıştır.

## İsmlendirmedeki anlaşmazlık

Alanyazında bu bozukluğu en iyi ifade eden isim üzerinde fikir birliğine varılamamıştır (Hook 2010). Tanısal kategori için kesin bir isim bulma konusundaki bu anlaşmazlık konuyla ilgili bilgileri takip etmeyi de zorlaştırmaktadır. Geçerli alanyazında "bağımlılık", "kompulsivite", "dürtü kontrolü" ve "ekstrem cinsel davranı" gibi pek çok başlık bulunmaktadır (Gold ve Heffner 1998). Diğer bir deyişle, kişilerin kontrolleri dışındaki cinsel arzu ve davranışları için ortak bir isimlendirme kullanılmamıştır (Sevin 2018). Örneğin; Coleman ve Raymond (2003) gibi bazıları bu rahatsızlığı kompulsif cinsel bozukluk terimiyle açıklarken Barth ve Kinder (1987) gibi bazı araştırmacılar da dürtü kontrol bozuklukları terimini kullanmışlardır. Kafka (2009) ise parafilik olmayan ekstrem cinsel davranışı tanımlamak için "Hiperseksüel Bozukluk" terimini kullanmış ve DSM-5 için aşağıdaki kriterleri önermiştir.

Cinsel bağımlılık kavramını ilk kez kullanan Carnes (1983) olduğu halde aslında parafilik olmayan ekstrem cinsel davranışların bir bağımlılık olarak kavramsallaştırılmasını ilk kez öneren Orford'dur (1978). Orford rahatsızlığı; kullanımdaki uyumsuzluk ve olumsuz

sonuçlarıyla bağlantılı bir davranış üzerinde bozulmuş kontrol olarak tanımlamıştır. Durum daha sonra Carner'ın "Out of the Shadows: Understanding Sexual Addiction" kitabıyla daha fazla popülerlik kazanmıştır. Kingston, Firestone ve Orford gibi diğer yazarlar cinsel bağımlılık kavramını geliştirmiş fakat nasıl sınıflandırılması gerektiğiyle ilgili birbirinden zıt fikirler ortaya koymuşlardır (Garcia ve Thiabut 2010). Fikir birliğine varılamayan nokta sadece isimlendirme değildir. Levine ve Troiden (1988) için cinsel bağımlılık veya kompulsif cinsellik diye isimlendirilen "şey" aslında bir klinik oluşum değil, sadece "sözde" bilimsel olan ve erotik değerleri temsil eden bir kavramdır. Levine ve Troiden (1998) ruhsal bozukluklara karşı etkileşimli bir yaklaşım benimsediklerini belirterek, kompulsif seks ve cinsel bağımlılığın erotik standartlardan sapan davranışları etiketlemek dışında bir şey olmadığını belirtmişlerdir. Bu ifadeden Levine ve Troiden'in aşırı cinsel faaliyetleri rahatsızlık veya bozukluk olarak algılamadıklarını görmek mümkündür.

**Tablo 2. Parafilik olmayan aşırı cinsel davranışlar için DSM-5'e tanı kriterleri önerisi (Kafka, 2009)**

A. En az altı aydan fazla bir zaman diliminde tekrarlanan, yoğun cinsel fanteziler, cinsel dürtü ve aşağıdaki kriterlerden en az dördü veya daha fazlasıyla bağlantılı olan cinsel davranış
(1) Hem planlama hem gerçekleştirme aşamalarında cinsel fantezi ve dürtülerle çok fazla zaman geçirme;
(2) Hoşnutsuz ruh hallerine bir cevap olarak (örneğin; kaygı, depresyon, sıkıntı, asabiyet) sürekli cinsel fanteziler, dürtüler ve davranışla ilgilenme
(3) Stresli yaşam olaylarına yanıt olarak sürekli cinsel fanteziler, dürtüler ve davranışla ilgilenme
(4) Cinsel fanteziler, dürtüler ve davranış kontrol altına almak veya büyük ölçüde azaltmak için sürekli yapılan fakat başarısız olan girişimler
(5) Bireyin kendisine veya diğerlerine zarar verme riskini göz ardı ederek cinsel davranışını tekrar etmesi
B. Cinsel fanteziler, dürtüler ve davranışın sıklığı ve şiddetiyle ilgili olarak sosyal, mesleki veya diğer önemli alanlardaki işlevsellikte klinik anlamda önemli kişisel sıkıntılar veya bozulmalar.
C. Bu cinsel fanteziler, dürtüler veya davranışlar dışsal bir maddenin (örneğin; ilacın kötüye kullanımı veya bir ilaç tedavisi gibi) psikolojik etkilerine doğrudan bağlı değildir.

Konuyla ilgilenen ve onların bu görüşünü paylaşmayan araştırmacılardan biri olan Goodman (1998) cinsel bağımlılık kavramını ele aldığı anda iki önemli noktanın belirgin olduğunun altını çizmiştir. Birinci nokta bağımlılık hakkında yapılan tartışmalara ve bağımlılık yapan davranışların doğasına göre cinsel bağımlılığın ne yeni bir moda akımı ne de eşsiz bir hastalık olmamasıdır. Bu düşüncesiyle Levine ve Troiden'dan ayrıldığı açıkça görülmektedir. İkinci nokta ise cinsel bağımlılığın tıpkı diğer davranışsal bağımlılıklar gibi bazı tanı kriterlerini karşılamasıdır. Bu rahatsızlıkta bağımlılık yapan davranış cinsel faaliyetlerdir ve birey iç dünyasını düzenlemek için kompulsif bir tür cinsel davranışa yönelir (Goodman 1998).

Amerikan Psikiyatri Derneği'nin (APA) Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı'nın son baskılarını (DSM-III-R, DSM-IV, DSM-5) incelediğimizde, cinsel bağımlılığın bir rahatsızlık olarak kabul edilmesinin tarihsel sürecinin istikrarlı olmadığını söylemek çok da yanlış olmayacaktır (APA 1987, 1994, 2000, 2103). DSM III-R (APA 1987) "cinsel bağımlılık" kavramını cinsel rahatsızlık türleri arasına yerleştirilmiş fakat rahatsızlıkla ilgili herhangi bir ayrımı vermemişken (Black ve ark. 1997), DSM-IV (APA 1994) ise tıpkı ICD-10, Dünya Sağlık Örgütü'nün Uluslararası Hastalıklar Sınıflandırması (ICD)

gibi (1992) cinsel davranışları alanyazından çıkarmıştır (Black ve ark. 1997, Bancroft ve Vukadinovic 2004, Shepherd 2009). Kafka'nın (2009) önerdiği tanılama kriterlerine rağmen kompulsif cinsel davranışlar bir bağımlılık olarak DSM-5'te (APA 2013) yer almamıştır.

Bu çalışmada Carnes'in (1983) izinden giderek cinsel bağımlılık teriminin kullanması uygun görülmüştür çünkü bu kavramın kontrol edilemeyen cinsel davranış ve "duygudurum değiştiren deneyim" arasındaki patolojik ilişkiyi en iyi ifade eden terim olduğunu düşünülmektedir.

## Cinsel bağımlılığın etiyojisi

2000'li yıllara kadar cinsel bağımlılığın etiyojisini araştıran ampirik araştırmaların sayısı sınırlıydı (Gold ve Heffner 1998). 2000'li yıllardan sonra alanyazında bu tür çalışmaların arttığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar aşağıda nedenlere göre gruplandırılmıştır:

**1. Çocukluk travmaları:** Yetişkinlerde tanılanan psikiyatrik rahatsızlıkların %30'unun doğrudan çocukluk deneyimleri ile ilişkili olabileceği tahmin edilmektedir (Diehl ve ark. 2018). Çocukluk döneminde yaşanan travmalar yetişkinlik döneminde yakın ilişki kurma korkusu oluşturur ve bu problem uzman müdahalesi gerektirir (Hughes 2010). Çocukluk dönemlerinde kaçınımlı bağlanan insanlar genellikle duygu ve hissiyatı az olan ilişkiler veya cinsel birlikteliklere yönelmeye eğilimlidirler (Faisandier ve ark. 2011, Beveridge 2017, Katehakis 2017). Bu sorunlu bağlanma türleri onaylanma ve şefkat bulma adına bireyleri giderek artan cinsel ilişkilere çekebilir (Hall 2011). Ailesel bozukluklar, travmatik deneyimler veya ilgisizlik gibi gelişimsel özellikler bireysel bağlamda ele alındığında cinsel bağımlılığın sebepleri arasında yer alır (Briken 2007).

Travmatik çocukluk deneyimlerinin en yaygın olanları istismardır. Çocukken cinsel, fiziksel veya duygusal istismara uğramış bireylerin, yetişkin hayatlarında duygu ve davranışlarında genel problemler yaşaması muhtemeldir (Diehl ve ark. 2010). Cinsel bağımlı bireyler için yetişkinlik dönemindeki cinsel eylemler çocukken cinsel istismarın yeniden sahnelenmesi olabilir (Giugliano 2006). Bu durumda cinsel ilişkinin kurbanlar tarafından diğerlerini kontrol etmenin veya çocukken cinsel olarak ezildiklerinde kaybettiklerini geri almanın bir yolu olarak kullanıldığı tahmin edilebilir. Çocukken cinsellik çevreyi kontrol etmenin bir yolu, hatta belki de tek yolu olarak öğrenildiyse kurbanların yetişkin hayatlarında cinselliği kişisel kontrolü ortaya koymanın bir yolu olarak kullanmaları muhtemeldir (Gold ve Heffner 1998). Krupnik ve Horowitz (1981) şiddetli travmanın doğal bir sonucunun geriye dönüş, davranışsal yeniden sahneleme ve müdahaleci semptomolojinin diğer türleri olarak tekrarlanabileceğini ifade etmiştir. Eğer cinsel bağımlılık yapan davranışlar travmatik deneyimlerle öğrenildiyse ve yeniden sahneleme bu travmanın tekrarlanması ise bu durumda yetersiz derece kontrol edilen cinsel davranışlar travma sonrası stres bozukluğunun (TSSB) müdahaleci semptomlarının bir başka türünü oluşturur. Aslında cinsel bağımlı birey çocukluk travması deneyimlediyse bunun bir haz değil, hayatta kalma stratejisi olduğu tahmin edilmektedir (Fisher 2007). Hall'a göre (2011) cinsel travma kurbanları, hiperaktivite, obsesif düşünme, öfke ve panik gibi ekstrem uyarılma hislerini uyandırmak ve ekstrem uyarılmada deneyimlenen kopma, uyuşukluk, depresyon, tükenmişlik hislerinden

kurtulmak için kompulsif cinsel davranışlara yöneliyor olabilirler.

Çocukların doğası köklerini büyük oranda içinde buldukları aileden ve yetiştirildikleri ebeveynlerden alır çünkü çocuk ve aile bireyleri etkileşim içinde yaşar ve bir kültür yaratıp sürdürürler (Roostin 2018). Aile çocuğun kimliğini yaratan ve zihin yapısını belirleyen en önemli ilk faktörlerden biridir. Aile kökenleri de bağımlılık yapan davranışın öğrenilmiş örüntülerini belirleme üzerinde etkili olabilmektedir. Ailedeki tarihsel sınırlar bireyin baş etme mekanizmalarını zorlayarak çeşitli rahatsızlıklara yol açabilir (Hall 2011). Aile bireylerinde depresyon, madde kullanımı, istismar, annenin kendi ailesinden ayrı bir şekilde büyütülmesi gibi durumlar çocuklar için travma riski taşıyan faktörlerdir (Behere ve ark. 2017).

**2. Kötü duygulardan kaçma yöntemi:** Bazı bireylerdeki negatif ruh hali ve cinsellik arasında çelişkili bir ilişki olduğunu ortaya koyan bulgular vardır. Buna göre negatif ruh haliyle ilişkili olarak cinsel ilgi de artar (Mathew ve Weinman 1982, Nofzinger ve ark. 1993, Angst 1998). Negatif ruh halleri ve cinsel tepki engellenmesinin düşük seviyelerinde ortaya çıkan cinsel ilgide bir artış, bazı deneklerde gözlenen kontrol dışı ekstrem cinsel davranışların sorumlusu olabildiği bilinmektedir (Garcia ve Thiabut 2010). Yalnızlık, düşük özgüven ve kaygı gibi olumsuz duygular bireylerin cinsel davranışları üzerindeki kontrollerini kaybetmelerine yol açabilir (Levine ve Troiden 1988). Bu açıdan baktığımızda cinselliğin bu olumsuz duygu hallerine sebep olabileceği gibi, bunların da cinsel bağımlılığın nedenleri arasında yer alabileceği kısırlı bir döngüyle karşılaşmaktayız. Curtois ve Weiss (2017) cinsel bağımlılığın çocukluk deneyimlerinden kaynaklanan acı ve kötü anılardan kurtulmak için başvurulan bir yöntem olabileceğini ortaya koymuşlardır (Larsen 2017).

Black ve arkadaşları (1997) 36 cinsel bağımlı üzerinde yaptıkları nitel araştırmalarda son derece ilginç verilere ulaşmışlardır. Hastalığın etiyolojisini daha iyi anlayabilmek adına hastalara sürekli yaptıkları cinsel davranışlarda neyi sevdiklerini sormuşlardır. Yirmi bir kişi (%58) diğer endişelerden kendilerini uzaklaştırdığını, 15 kişi (%42) kendilerini kaygıdan uzaklaştırdığını, 8 kişi (%22) kendilerini geçici olarak iyi hissettirdiğini, 5 kişi (%14) kendilerini önemli hissettirdiğini ifade etmiştir. Dört kişi (%11) güç elde ettiğini, 3 kişi (%8) heyecan verdiğini, 1 kişi “yeni insanlarla tanışmanın bir yolu” olduğunu, bir diğeri de “ego güçlendirici” olduğunu söylemiştir. Katılımcılara nelerden hoşlanmadıkları sorulduğunda 13 denek (%36) kontrol kaybı hissi ve “zaman tüketici özelliği” vurgulanmıştır. On bir kişi (%31) cinsel eylemden sonra yaşadıkları vicdan azabından bahsetmiştir. İki kişi sevdikleri bireylere ihanet etmekten, iki kişi depresyona neden olmasından, iki kişi arkadaşlarını kaybetmekten ve iki kişi de utanç duymaktan söz ederken bir kadın kendisini bir “fahişe” gibi hissettirdiğini belirtmiştir.

**3. Biyolojik ve nörobiyolojik mekanizmalar:** Rahatsızlığı biyolojik ve nörobiyolojik açıdan mercek altına almak da anlaşılması ve toplumlarda kabul görmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Beyin travması geçiren hastaların fonksiyonel beyin görüntülemeleri göstermiştir ki temporal lob bölgelerinin prefrontal lezyonları ve bilateral lezyonları hiperseksüellik ve engelleyememe ile ilişkilidir (Garcia ve Thiabut 2010) Memeli canlıların beyni erken dönem travmalarının etkileri tarafından son biçimini alacak şekilde tasarlanmıştır. Bu yüzden çocukluk dönemi nörobiyolojisinin anlaşılmasına



beyin gelişimindeki erken dönem stres etkileri anlaşılabilir olarak başlanmalıdır (Teicher ve ark. 2002). Teicher ve arkadaşları (2002) travmatik deneyimlerden sonra bireylerde ortaya çıkan nörobiyolojik değişimleri araştırmışlardır. Bu araştırmada hipokamusta meydana gelen değişikliklerden birinin TSSB'nin çözülmesi ve amnestik semptomlarını artırdığı bulunmuştur. Schwartz'da (1992) daha sonra cinsel bağımlı olan bireylerin geçmişlerinde yaşadıkları travmanın doğurduğu bağımlılıklarının aslında bir çeşit TSSB ve çözülmesi rahatsızlıklardan biri olduğunu söylemişlerdir. Hall'da (2011) güvensiz bağlanan bireylerin, korteksin orbitofrontal bölgesinde cinsel uyarılma ve engellemeyi kolaylaştıracak yeterli dopamin veya noradrenalin üretilmiyor olabileceğini ve bunun sonucunda beynin kendisinin üretmeyi bilmediği maddeyi dış kaynak aramaya giderek bulmaya çalışıyor olabileceğini ve bunun cinsel bağımlılık ile sonuçlanabileceğini ifade etmiştir.

## Etyolojiye ilişkin yapılan araştırmalar

Cinsel bağımlılıkla ilgili Türkiye'de yapılan araştırmalar yok denecek kadar az olduğu halde, uluslararası alanyazında özellikle 2000 sonrasında pek çok araştırma yapıldığı görülmüştür. Bu çalışmada cinsel bağımlılığın etiyojisi üzerine yapılan araştırmalar kronolojik sırayla ele alınmıştır.

**70 ve 80'ler:** Courtois'ın (1979) eski ensest kurbanlarının klinik olmayan örnekleminin %80'inin seks için kompulsif bir istek de dahil olmak üzere farklı cinsel problemler yaşadıklarını bildirdiğini; Herman'ın (1981) ensest kurbanları örnekleminin %35'inin rastgele cinsel ilişkilerde bulunduğunu ve bazı kurbanların şefkat ve ilgi ararken bazı cinsel davranışlara yöneldiğini DeYoung'ın (1982) örneklemindeki kadın ensest kurbanlarının %15'inin rastgele cinsel ilişkilere yöneldiğini bulunmuştur (akt. Gold ve Heffner 1998).

Ekstrem kompulsif cinsel davranışların bir bağımlılık olarak sınıflandırılmasından önce yapılan bu üç araştırmada çocukken cinsel istismar ve ensest kurbanı olan bireylerin yaşadıkları cinsel problemlerinin araştırıldığını ve bulguların daha sonra cinsel bağımlılık olarak adlandırılan rahatsızlığın belirtileri arasında olduğunu görebilmekteyiz.

**90'lı yıllar:** Carnes'ın (1991) araştırmasında 233 cinsel bağımlı erkek ve 57 cinsel bağımlı bireyle yürütülen araştırmasında katılımcıların %97'si duygusal ihmal, %81 cinsel istismara, %72'sinin ise fiziksel istismara uğradığı ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada bulunan yüksek miktardaki ihmal, duygusal faktörlerin de ne kadar önemli olduğunun altını çizmiştir ve sonraki araştırmaları bu doğrultuda yönlendirmiştir.

Carnes ve Delmonico'nun (1996) 290 cinsel bağımlı üzerinde yaptığı araştırmada fiziksel ve cinsel istismara uğrayan bireylerin yetişkinlikte daha fazla eş tanı rahatsızlıklar geliştirdiğini ortaya koymuştur. Bu şekilde cinsel ve fiziksel istismara uğrayan bireylerin cinsel bağımlılığın yanında başka bağımlılıklar da geliştirmeye yatkın oldukları bulunmuştur.

Black ve arkadaşlarının (1997) araştırmasında örneklemin %92'si beyinlerinin sürekli olarak cinsel fanteziler ile meşgul olduğunu veya cinsel olarak aktif olduklarını belirtmiştir. Bu araştırma rahatsızlığın bağımlılık olarak isimlendirilmesi gerekçesini güçlendirmektedir. Aynı araştırmadaki sekiz kişi (%22) çocukluk döneminde fiziksel istismara, on bir kişi

de (%31) cinsel istismara uğradığını belirtmiştir. Fiziksel ve cinsel istismar etiyojisi araştırmalarının hepsinde ortak olarak bulunan değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır.

**2000'ler ve sonrası:** 2000 ve sonrasında konuya duyulan ilgi ve yapılan araştırmalardaki artış alanyazında açıkça görölmektedir. Bancroft ve Vukadinoviş'in (2004) araştırması olayı farklı bir boyuta taşımaya yetecek niteliktedir. Bu araştırmada cinsel bağımlılık tanısı alan 31 erkekten oluşan örneklemden hem nicel hem de nitel veriler toplanmış ve kontrol grubuyla karşılaştırılmıştır. Deney grubu MSQ (Duygudurum ve Cinsellik Anketi) ve SES (Cinsel Uyarılma Ölçeği) araşlarından yüksek puanlar alırken SIS1 ve SIS2'den (Kaygı, Depresif Duygular ve Cinsel Davranış Ölçeği ve Cinsel Engelleme Ölçeği) neredeyse kontrol grubundaki erkeklerle aynı puanı almışlardır. Bu çalışma parafilik olmayan ekstrem cinsel davranışlarda bulunan katılımcıların cinsel davranışın engellenme hususunda eksik olduklarına dair bir kanıt bulamamıştır. Buna göre "kontrol dışı" cinsel davranışlar pek çok farklı mekanizmadan kaynaklanabilir ve bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Bancroft ve Vukadinovic 2004).

Giugliano (2006) 14 cinsel bağımlı üzerinde yaptığı nitel araştırmada beş katılımcının duygusal, dokuz katılımcının da cinsel istismara uğradığını belirterek duygusal istismarı yeniden gündeme taşımıştır. Dünyaca ünlü, ruh hali ve davranış bozukluklarının tedavisi üzerinde çalışan bir grup zihinsel ve fiziksel sağlık kliniği olan Amen kliniğinde yürütölen, beyin ve faaliyetlerinin görönlötilmesini sağlayan bir araştırma cinsel bağımlıların %67'sinin beyinlerinin düşünme bölümünde bir problem olduğu, bu kısmın olumsuz düşünce ve davranışlara sabitlendiğini ortaya koymuştur (akt. Schneider 1994). Bu araştırma biyolojik ve nörobiyolojik faktörlerin etkisi üzerine daha fazla araştırma yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

Perera ve arkadaşları ise (2009) 539 kişiyle yaptıkları araştırmada çocukluk döneminde yaşanan cinsel istismar, fakir aile ortamı ve öz saygının cinsel bağımlılığın %8,8'ini oluşturduğunu bulmuşlardır. Bu bulgular çocukluk dönemlerinde cinsel istismara uğrayan ve fakir aile ortamlarında büyüyen bireylerin diğerlerine göre daha fazla cinsel doyum arayışı içinde olduğunu ve cinsel kompulsif eğilimler geliştirmeye daha çok meyilli olduğunu gösteren önceki araştırmalarla uyumludur. Diehl ve arkadaşlarının (2010) çalışmasında çocukluğunda fiziksel istismara uğrayan deneklerin cinsel bağımlılık oranları %61,9'dur. Ayrıca cinsel bağımlı bireylerde çocuklukta görölen kötü muamele yüksek bir ortalama değer vermiştir (%71,4). McPherson ve arkadaşları (2014) çalışmalarındaki bulgularla duygusal istismarın cinsel bağımlılık üzerinde cinsel veya fiziksel istismardan daha büyük bir rol oynayabileceğini ortaya koyarak Carnes ve Giugliano'nun bulgularını doğrulamıştır. Aynı çalışmada duygusal istismar, pornografi erken yaşta maruz kalma, ailede cinsel bağımlılık gibi faktörlerin cinsel bağımlılıkla önemli derecede ilgili olduğu bulunmuştur.

Paz ve arkadaşları (2021) 177 eşcinsel üzerinde yaptıkları nicel çalışmada Hebrew Bergen-Yale Cinsel Bağımlılık ölçeğini kullanmış ve cinsel bağımlılığın yüksek nevroitiklik ve düşük dürüstlük seviyeleriyle ilgili orta düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Bu çalışma karakter yapısının da önemli olabileceğini ortaya koymaktadır.

Türkiye'de konuyla ilgili yapılan son derece sınırlıdır. Ulusal alanyazında doğrudan cinsel

bağımlılığı ölçmeyi amaçlayan bir tez araştırması (Sevin 2018), bir olgu çalışması (Eroğlu ve Tamam 2016) ve dürtü bozukluklarını incelerken kompulsif cinsellik değişkenini de ölçen bir araştırmaya (Karakuş ve ark. 2011) rastlanmıştır. Sevin (2018) cinsel bağımlılık, erken dönem uyumsuzluk şemaları ve yaşam doyumu arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla yaptığı nicel araştırmada örneklem grubu 158 erkek 203 kadın olmak üzere toplam 361 kişiden oluşmaktadır. Bu araştırmada sırasıyla Kişisel Bilgi Formu, Kalichman ve ark. (1994) tarafından geliştirilen ve Akın ve Çelik tarafından (2013) Türkçe'ye uyarlanan Cinsel Kompülsiyon Ölçeği, Young Şema Ölçeği ve Yaşam Doyum Ölçeği kullanılmıştır. Bu araştırmada; olumsuz duygu durum içerisindeyken cinsel istek duyan ve cinsel hayaller kuran kişilerin cinsel bağımlılığa daha yatkın oldukları bulunmuştur. Ayrıca dini yatkınlık ve cinsel kompülsiyon puanları arasındaki ilişki incelendiğinde dini yatkınlığının oldukça fazla olduğunu bildiren katılımcıların cinsel bağımlılığa daha yatkın oldukları, yaşam doyumu ve cinsel kompülsiyon puanlarının ilişkisi incelendiğinde cinsel kompülsiyonları fazla olan kişilerin yaşam doyumlarının daha az olduğu, yalnızlık hissini sık sık hissedilen grubun cinsel bağımlılığa daha meyilli olduğu, cinsel kompülsiyon puanı yüksek olan kişilerde erken dönem uyumsuzluk şemalarında kopukluk, reddedilmişlik, zedelenmişlik, otonomi zedelenmesi olduğu bulunmuştur. Ayrıca kopukluk ve reddedilmişlik şemalarının diğer şema alanlarına kıyasla cinsel bağımlılıkla daha güçlü ilişkide olduğu ortaya çıkmıştır. Sevin'in (2018) bu çalışması ülkemizde yapılan en kapsamlı cinsel bağımlılık araştırmasıdır ve hem bağımlılığa neden olan faktörler hem de risk altındaki grupların tespit edilmesi anlamında önemli bulgular ortaya koymuştur.

Eroğlu ve Tamam'ın (2016) olgu çalışması bazı atipik özelliklere sahip olması nedeniyle son derece ilgi çekicidir. Konuyla ilgili yapılan kısıtlı araştırmalarda cinsel bağımlılık veya kompulsif cinsel davranışların başlangıç dönemi ergenlik olarak ifade edildiği ve kompulsif cinsel davranışlar şikayetiyle kliniklere başvuranlar genellikle erkekler olduğu halde bu çalışmadaki olgu 47 yaşındaki bir kadındır ve herhangi bir eş tam rahatsızlığa rastlanmamıştır. Travma deneyimi olmayan, tüm hayatı eşinden başka biriyle cinsel birliktelik yaşamayan bu olgu örneği alanyazından farklılık göstermektedir. Bu da cinsel bağımlılık veya kompulsif cinsel davranışlarla ilgili bilgimizin hala ne derece sınırlı olduğunu göstermektedir.

Karakuş ve arkadaşları (2011) genç erişkin yaş grubunda olan üniversite hazırlık öğrencilerinde dürtü kontrol bozukluklarının yaygınlığı ve eksen I tanılarının varlığı ile ilişkisinin yaptıkları araştırmada kompulsif cinsel davranış sıklığı %0,9 gibi bir oranda saptanmıştır ve bu oran diğer dürtü bozukluklarının hepsinden daha az düzeydedir. Diğer çalışmalardan çok daha düşük oranda çıkan bu düzeyin toplumsal ve kültürel nedenlerle sorulan sorulara uygun yanıtlar verme zorluğu nedeni ile olabileceği düşünülmektedir (Karakuş ve ark. 2011). Ayrıca bu araştırmada kompulsif cinsellik saptanan iki bireyin de erkek olması yine toplumsal norm ve kadın cinselliği konusundaki tabuları akla getirmektedir.

## **Cinsel bağımlılığın tipolojisi: duygusal, bilişsel, davranışsal semptomları**

Bireylere “cinsel bağımlı” tanısı koymak onları “sapık” diye yaftalamak değildir. Hook'a göre

(2010) cinsel bağımlı bir birey hayatının en az bir alanında klinik açıdan önemli rahatsızlıklar veya bozulmalara yol açan, kalıcı, yoğun, tahrik edici fanteziler, dürtüler veya davranışlar deneyimleyen bir bireydir. Örneğin; alkol ve uyuşturucu bağımlılığından kurtulmak için isteyen bir hasta düşünelim. Eğer bu birey psikolojik sorunlarını ele almak ve bunlarla cesurca savaşmak yerine kimyasallardan uzak durabilmek için eskortlara yöneliyorsa, bu hastaya cinsel bağımlı tanısı koymak mümkündür (Hall 2011). Bunun anlamı cinsel bağımlılığın davranış türü, nesnesi, sıklığı veya sosyal kabul edilebilirliği tarafından değil, davranış örüntüsü ve bireyin yaşamı arasındaki ilişki ile belirlenmesidir (Hook 2010). O halde problemin çok fazla seks yapmak değil, bunun sonuçlarıyla baş etmekte çekilen sıkıntılar olduğunu söylemek mümkündür.

Carnes (1992) cinsel bağımlılığın tipolojilerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Olumsuz sonuçlara rağmen kontrol dışı cinsel davranış örüntüleri
2. Kendine yıpratıcı veya yüksek risk taşıyan davranışlara ısrarla devam etme
3. Bireyde sürekli olarak cinsel davranışı sınırlama isteğinin olması
4. Cinsel takıntılarının temel bir baş etme mekanizması haline gelmesi
5. İstenen cinsel tecrübe miktarında artış
6. Cinsel faaliyet etrafında oluşan şiddetli duygu-durum değişimleri
7. Hayatın cinsellik dışındaki diğer alanlarına karşı umursamazlık (Carnes 1992)

Gold ve Heffner (1998) pek çok araştırmacının (Carnes 1983, Schwartz ve Brasted 1985, Pincus 1989, Earle ve Crow 1990, Coleman 1992) çalışmalarını derleyerek cinsel bağımlılığın duygusal, bilişsel ve davranışsal semptomlarını ortaya koymuştur.

**Tablo 3. Cinsel bağımlılığın davranışsal, bilişsel ve duygusal semptomları (Gold ve Heffner 1998)**

Cinsel bağımlılık semptomları	
Davranışsal semptomlar	Bilişsel ve duygusal semptomlar
<ul style="list-style-type: none"> <li>• Sıklıkla partner değiştirme</li> <li>• Kompulsif masturbasyon</li> <li>• Yeni partnerler arama ve eskilerden sıkılma</li> <li>• Ekstrem ve problemlili cinsel davranışı durdurmak veya azaltma konusunda tekrarlanan başarısız girişimler</li> <li>• Psikolojik uyanma olmadan cinsel davranışla meşgul olma</li> <li>• Pornografinin sıklıkla kullanılması</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Cinsellik ve cinsel partnerle ilgili obsesif düşünceler</li> <li>• Cinsel davranışların sürekliliğini rasyonelleştirme, mantıklı açıklamalar yapma çabası</li> <li>• Ekstrem veya problemlili cinsel davranıştan kaynaklanan suçluluk</li> <li>• Yalnızlık, sıkıntı ve/veya öfke</li> <li>• Depresyon, düşük öz görüş</li> <li>• Cinsel davranışlarla ilgili utanç ve gizlilik</li> <li>• Her zamanki cinsel partnere kayıtsızlık</li> <li>• Hayatın pek çok alanında kontrol eksikliği (cinsel davranışla doğrudan ilgili olmayan)</li> <li>• Kötü duygulardan kaçma veya bunları bastırma arzusu</li> <li>• Anonim cinsel tercihler</li> <li>• Cinsellikte samimiyeti birbirinden ayıramama</li> </ul>

Gold ve Heffner tarafından ortaya konulan davranışsal, bilişsel ve duygusal semptomlar bu rahatsızlığın olumsuz sonuçlar doğurduğunu göstermektedir. Suçluluk, yalnızlık ve öfke, depresyon, utanç, gizlilik, kayıtsızlık deneyimlenen olumsuz duygulardır ve hiçbir birey kendiliğinden bu duyguları deneyimlemeyi tercih etmez. Bu durum kompulsif cinsel davranışların bir tercih değil, psikolojik bir rahatsızlık olduğuna işaret etmektedir.

## Cinsel bağımlılığın sonuçları, bireyler üzerindeki tahrip edici etkileri

Çeşitli terapi yöntemleriyle kontrol altına alınmadığında diğer tüm bağımlıklar gibi cinsel bağımlılığın da bireyler üzerinde yıkıcı etkilere sebep olduğu bilinen bir gerçektir. Cinsel bağımlılığın tıbbi bağlamında fiziksel hazzın çok fazla kullanılması veya sıkıntı noktasına kadar uyarılma daha büyük bir baskının üretiminde rol oynar (Iwen 2015). Bağımlılığın doğurduğu olumsuz sonuçlar, bireyin hissettiği rahatsızlık hissi, utanç ve suçluluk duyguları bu rahatsızlığın hem fenomenolojik hem de psikobiyojik açıdan daha derinden anlaşılmasını gerektirmektedir.

Garcia ve Thiabut (2010) aşırı cinsel davranışa sahip hastaların uygunsuz cinsel davranışı kesmeye çalıştıklarında yoğun bir hoşnutsuzluk duygusu ve depresif düşünceler içine girdiklerini belirtmiştir. Cinsel nesne ortadan kaldırıldığında yoksunluk belirtileri ortaya çıkar ve zihin sürekli olarak bu nesneyi düşünür hale gelir. Bu da hayatı sürekli etkilemeye başlar (Schaeffer 2009). Kurtulma isteğine rağmen cinsel bağımlı bireyler yaşadıkları utançtan kaynaklı olarak çok fazla tıbbi destek talep etmemektedir. Genellikle intihar teşebbüsü veya depresyon, kaygı semptomlarıyla psikiyatriste yönelirler (Garcia ve Thiabut 2010)

Öncelikle altı çizilmesi gereken ciddi hastalıklara yakalanma riskidir. Cinsel bağımlı hastalarda HIV/AIDS, genital yaralar gibi cinsel yolla bulaşan hastalıklar, istenmeyen hamilelik gibi sonuçlar sıklıkla görülebilmektedir (Carnes 1983, Sussman 2007, Garcia ve Thiabut 2010). Cinsel bağımlılığı olan hastalarda eş zamanlı psikiyatrik rahatsızlıklar da yaygındır. Duygu durum bozuklukları, kaygı bozukluğu, madde kullanımı ve majör depresyon cinsel bağımlılık ile birlikte en sık gözlenen komorbid psikiyatrik rahatsızlıklardır (Black ve ark. 1997, Garcia ve Thiabut, 2010).

Davranışsal bağımlılıkların çoğunda var olan duygusal geri çekilme, samimi ilişkiler kuramama, yasal katılım, izolasyon, suçluluk, gizlilik, anormal/hasta, onuru kırılmış, utanmış, cinsel eylemden sonra boş, uyuşuk hissetme, pişmanlık, sürekli ve sağlıklı bir ilişki yaşama şansının olmadığı algısı da cinsel bağımlılık ile mücadele eden bireylerin yüzleşmek zorunda olduğu sorunların bazılarıdır (Gold ve Heffner 1998, Sussman 2007). Black ve arkadaşları (1997) 22 adet cinsel bağımlı ile yaptıkları araştırmada deneklerin %31'inin (7 kişi) intihar teşebbüsünde bulunduğunu belirtmişlerdir. Cinsel bağımlı bireyler tüm iyi duyguları pencereden atmaya ve kariyerlerini, ünlerini, sevdikleri kişileri cinsel dürtüleri uğruna tehlikeye atmaya meyillidirler (Schaeffer 2009). Cinsel deneyimlerle geçirilen zaman; aile, okul ve işe zaman ayırmada zorluklar yaşama, ailedeki bireylerin duygularını incitme, aile bireylerinden izole olma, gizli kapaklı bir yaşam sürdürme, finansal zorluklar içerisine düşme, cinsel suçlardan tutuklanma (röntgencilik, teşhircilik, fahişelik veya uygunsuz telefon görüşmeleri), bireyin itibarının zedelenmesi ve hatta kötü kişilere kurban gitme (kendilerine zarar verebilecek insanlarla iletişime geçme) gibi sonuçlar doğurabilmektedir (Levine ve Trolden 1988, Sussman 2007).

Bu sonuçların hepsi tüm cinsel bağımlı bireylerde elbette ki deneyimlenmez. Bazı

bireyler bağımlılıklarının ilk aşamalarında olumsuz sonuçlar yaşamayabilirler. Buna rağmen bağımlılık ne kadar uzun sürer ve ne kadar tedavi edilmezse olumsuz geri tepmeler yaşanmasının ihtimali de o kadar artacaktır (Gold ve Heffner 1988). Yukarıda sıralanan risklere rağmen cinsel bağımlı bireyler kompulsif cinsel davranışlara devam ederler çünkü bu davranışlar onları geçici bir süreliğine de olsa yaşadıkları sıkıntılardan kurtarmaktadır. Bu rahatlama hissi aslında cinsel bir “yükselme” anıdır, aynı “yükselme” anının farklı formları yasa dışı ilaçlar, alkol veya yemek yerken de hissedilebilir (Levinde ve Troiden 1988). Bunun anlamı yükselmenin farklı türlerinin farklı rahatsızlıklara götürebileceğidir; madde, alkol bağımlılığı veya yeme bozukluğu gibi.

## Cinsel bağımlılığın tedavisi

Genel nüfusta %3 ile %10 arasında bir yaygınlık gösterdiği halde, cinsel bağımlılık genelde yetersiz bir şekilde teşhis edilir ve yetersiz bir şekilde tedavi edilir (Malandin ve ark. 2020). Tüm rahatsızlıklarda olduğu gibi kompulsif cinsel davranışlarda da etkili bir tedavinin ilk adımı doğru teşhistir. Davranışsal bağımlılıklar arasında incelenen cinsel bağımlılık tedavisi için psikoterapik ve farmakoterapik yöntemler kullanılabilir (Eroğlu ve Tamam 2016). Goodman (1993) cinsel bağımlılık tedavisinde hem farmakolojik hem davranışsal hem de psiko dinamik yaklaşımların birlikte kullanılmasını önermiştir. Bu modele göre bağımlılığın ilk aşamalarında bireyler içsel motivasyon, psikolojik destek ve duygulanım düzenleyici ilaçların kombinasyonu ile davranışlarını nasıl düzenleyeceklerini öğrenirler. İkinci aşama (davranış ve etkinin sabitlenmesi) cinsel davranışın yüksek ve düşük risk formları arasındaki ayrımla nüksetmeyi önleme sorusuna yönelir. Hastalar patolojik davranışların yerine daha sağlıklı veya geleneksel cinsel davranışlarla yönlendirilir.

**Psikodinamik yöntemler:** Yapılan araştırmalarda cinsel bağımlılığın tedavisinde madde bağımlılıklarında da kullanılan 12-adım yaklaşımı ve bilişsel davranışsal terapi yöntemlerinin etkili olduğu görülmektedir (Gold ve Heffner 1998, Garcia ve Thiabut 2010, Kraus ve ark. 2016, Larsen 2019). Psikodinamik terapi (Derbyshire ve Grant 2015), grup terapisi (Gold ve Heffner 1998, Mick ve Hollander 2006, Derbyshire ve Grant 2015) çift terapisi (Mick ve Hollander 2006, Karila ve ark. 2014) motivasyonel görüşme ve aile terapisi (Karila ve ark. 2014) gibi çeşitli yöntemlerin de başarılı olduğu görülmüştür. Son birkaç yılda popülerlik kazanan kabul ve taahhüt terapisi (ACT) psikolojik esnekliği sağlayabilmek adına davranışçı bilişsel terapi, kabul etme, farkındalık ve davranış değiştirme stratejilerini harmanlayan yeni bir yaklaşımdır (Twohig 2012). Crosby (2011) çalışmasında kompulsif pornografi kullanımını azaltma yönünde başarılı olduğunu ortaya koymuştur.

**Farmakolojik yöntemler:** Cinsel bağımlılıkta farmakolojik tedavi kullanmanın ilk adımı ilk formundaki teşhisi belirlemektir çünkü özellikle frontal ve/veya temporal disfonksiyonlarla ilgili hiperseksüaliteden sorumlu pek çok nörolojik koşul vardır (Malandin ve ark. 2020). Naltreksonun (Grant ve Kim 2001, Bostwick ve Bucci 2008, Kraus ve ark. 2015, Raymond ve ark. 2016), topiramatin (Khazaal ve Zullino 2006) ve sitalopramın (Malladi ve Singh 2005, Tosto ve ark. 2008) kompulsif cinsel davranışı azaltabileceğine dair yapılan çalışmalar mevcuttur.

## Sonuç

Problemlili cinsel davranışların psikolojik bir rahatsızlık olarak ele alınıp alınmaması hala tartışılmaya devam etmektedir. Bazı araştırmacılar bireyler ve toplumlar üzerindeki yıkıcı etkileri dolayısıyla, doğurduğu olumsuz sonuçlar ve psikolojik, fizyolojik, finansal ve ailevi problemler ele alındığında sürekli tekrarlayan bu davranışların teröpatik toplulukta bir bağımlılık olarak ele alınması gerektiğini ileri sürerken diğerleri ise hangi cinsel davranışların ekstrem ve hangilerinin normal kabul edileceğinin öznel bir karar olacağını, bu nedenle böyle bir bağımlılık türü olmadığını ileri sürerler. Kimileri ise kompulsif cinsel davranışları bir rahatsızlık olarak kabul eder fakat dürtü bozuklukları altında sınıflandırır. Bu çalışmada kavram “cinsel bağımlılık” olarak kabul edilmiş ve o şekilde ifade edilmiştir çünkü yapılan çalışmalarda davranışların kompulsif bir hal alarak tercihin ötesine geçtiğini göstermektedir. Cinsel bağımlılıkla ilgili yapılan etiyojik çalışmalar ve komorbid rahatsızlıklardan da ortada ciddi bir sağlık sorununun bulunduğunu anlamak mümkündür.

Cinsel bağımlılığın nedenleri üzerine yapılan çalışmalar çeşitli bulgular ortaya koymaktadır. Irvine (1995) cinsel bağımlılığın seks, talepler, bireysel deneyimler ve diğer tarihi koşullarla ilgili derin kültürel kaygılardan da kaynaklanabilecek bir rahatsızlık olarak ele alınabileceğini ileri sürmesine rağmen bu konuyla ilgili daha fazla araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Schwartz (1992) ve Teicher’in (2002) yaptıkları çalışmalara bakarak ise çocukluk travmalarının beynin hipokamus kısmında yaptığı değişikliklerin bir tür stres bozukluğuna, bu bozukluğun da cinsel bağımlılığa yol açabileceği sonucuna ulaşabilmekteyiz. Hall’ın (2011) çalışmasında güvensiz bağlanan bireylerin yeterli dopamin üretemeyebileceğini gösteren çalışmasına göre dopaminin ödül ve haz deneyimlerinin nörokimyasal üreticisi olduğunu ve yeme, içme ve cinsel ilişki ile uyarıldığını (Garcia ve Thiabut 2010) düşündüğümüzde bu hipotezin son derece mantıklı olduğunu söyleyebiliriz. Black ve arkadaşlarının (1997) nitel çalışmasında hastalardan alınan cevaplara bakarak cinsel bağımlılık sebeplerinde negatif duygu ve durumlarından kaçma davranışlarının ön planda olduğunu, pozitif duygu arayışlarının da onları izlediğini söylemek ve hastalar olumsuz duygulardan kaçarken, farklı türde olumsuz duygu ve ruh hallerinin pençesine düşmekte olduklarını söylemek mümkündür.

Uluslararası literatürde cinsel bağımlılık ve kompulsif cinsel davranışlar 70’li yıllardan itibaren araştırılmaya başlamıştır. Özellikle 2000’ler sonrasında yapılan araştırmalar hem nitel hem nicel anlamda son derece önemli gelişmeler gösterdiği halde Türkiye’deki konuyla ilgili kısıtlı sayıda çalışma 2010 sonrasında yapılmıştır. O halde Türkiye’de problemlili cinsel davranışların psikolojik bir rahatsızlık olarak ele alınmasının henüz “doğum” aşamasında olduğu söylenebilir. Toplumsal normların ve cinselliğe bakış açısının batı toplumlarına göre daha “kapalı” olduğu Türkiye’de utanç ve gizlilik gibi duygular yüzünden kliniklere başvuramayan pek çok hasta olduğu düşünülmektedir. Türkiye’deki cinsel içerikli suçlar ilgili istatistikler ise bu rahatsızlığın konuşulmadıkça, araştırılmadıkça ve tedavi edilmedikçe çok daha fazla insanın acı çekmesine sebep olacağını göstermektedir. Bu durumun teknolojik çağın sunduğu erişim sınırsızlığı ve cinsel materyale ulaşma kolaylığı ile daha da kötü

bir hale gelebileceği öngörülmektedir. Ülkemizde yapılacak kapsamlı çalışmalar cinsel bağımlılığın öncelikle psikolojik bir rahatsızlık olarak kabul edilmesine hizmet edecek, böylece bu davranışlar daha iyi anlaşılacak ve tedavi açısından ilerlemeler kaydedilecektir.

Her kültürün, toplumun veya bölgenin kendine özgü travmatik geçmişleri vardır. Cinsel bağımlılığın travma ile ilişkisi pek çok araştırma tarafından ortaya konulmuştur (Krupnick ve Horowitz 1981, Gold ve Heffner 1998, Giugliano 2006, Briken 2007, Hughes, 2010, Hall 2011, Diehl ve ark. 2018). Dolayısıyla Türkiye’de yapılacak etiyolojik çalışmalar ve boylamsal olgu çalışmaları alanyazın için bir katma değer oluşturacaktır ve rahatsızlığın daha da iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bunun için psikoloji ve psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında lisansüstü eğitim alan öğrenciler cinsel bağımlılık konusunda araştırmalar yapmaya, tezler yazmaya teşvik edilmeli, daha fazla klinik deney yapılmalıdır.

## Kaynaklar

- Angst J (1998) Sexual problems in healthy and depressed persons. *Int Clin Psychopharmacol*, 13:1-4.
- APA (1987) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 3rd edition revised (DSM-III-R)*. Washington DC, American Psychiatric Association.
- APA (1994) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th edition (DSM-IV)*. Washington DC, American Psychiatric Association.
- APA (2000) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 4th edition text revision (DSM-IV-TR)*. Washington DC, American Psychiatric Association.
- APA (2013) *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th edition (DSM 5)*. Washington DC, American Psychiatric Association.
- Babaoğlu AN (1997) *Uyuşturucu ve Tarihi: Bağımlılık Yapan Maddeler*. İstanbul, Kaynak Yayınları.
- Bancroft J, Vukadinovic Z (2004) Sexual addiction, sexual compulsivity, sexual impulsivity, or what? Toward a theoretical model. *J Sex Res*, 41:225-234.
- Barth RJ, Kinder BN (1987) The mislabeling of sexual impulsivity. *J Sex Marital Ther*, 13:15-23.
- Becker GS, Murphy KM (1988) A theory of rational addiction. *Eur J Polit Econ*, 96:675-700.
- Behere AP, Basnet P, Campbell P (2017) Effects of family structure on mental health of children: a preliminary study. *Indian J Psychol Med*, 39:457-463.
- Beveridge J (2017) *Written in the scars: Sex addiction as an attachment disorder*. In *International Handbook of Sexual Addiction* (Eds T Birchard, J Benfield). Abingdon, Routledge.
- Black DW, Kehrberg LLD, Flumerfelt DL, Schlosser SS (1997) Characteristics of 36 subjects reporting compulsive sexual behavior. *Am J Psychiatry*, 154:243-249.
- Bostwick JM, Bucci JA (2008) Internet sex addiction treated with naltrexone. *Mayo Clin Proc*, 83:226-230.
- Briken P, Habermann N, Berner W, Hill A (2007) Diagnosis and treatment of sexual addiction: A survey among German sex therapists. *Sex Addict Compulsivity*, 14:131-143.
- Carnes P (1983) *Out of Shadows: Understanding Sexual Addiction*. Minnesota, Hazelden Publishing.
- Carnes P (1992) *Don't Call It Love: Recovery From Sexual Addiction*. London, Bantam.
- Carnes P, Delmonico D (1996) Childhood abuse and multiple addictions: Research findings in a sample of self-identified sexual addicts. *Sex Addict Compulsivity*, 3:258-268.
- Carnes P, Murray RE, Charpentier L (2005) Bargains with chaos: sex addicts and addiction interaction disorder. *Sex Addict Compulsivity*, 12(2-3): 79-120.
- Clarkson J, Kopaczewski S (2013) Pornography addiction and the medicalization of free speech. *Am J Clin Pathol*, 37:128-148.
- Coleman E (1992) Is your patient suffering from compulsive sexual behavior? *Psychiatr Ann*, 22: 320-325.
- Coleman E, Raymond N, McBean A (2003) Assessment and treatment of compulsive sexual behavior. *Minn Med*, 86:42-47.



- Cooper A, Delmonico DL, Burg, R (2000) Cybersex users, abusers, and compulsives: New findings and implications. *Sex Addict Compulsivity*, 7:5-29.
- Crosby JM (2011). Acceptance and commitment therapy for the treatment of compulsive pornography use: A randomized clinical trial. (Doctoral dissertation). Logan, UT, Utah State University.
- Derbyshire KL, Grant JE (2015) Compulsive sexual behavior: A review of the literature. *J Behav Addict*, 4:37-43.
- Diehl A, Clemente J, Pillon SC, Santana PRH, da Silva CJ, Mari JJ (2018) Early childhood maltreatment experience and later sexual behavior in Brazilian adults undergoing treatment for substance dependence. *Braz J Psychiatry*, 41:199-207.
- Faisandier K, Taylor J, Salisbury R (2011) What does attachment have to do with out-of-control sexual behaviour? *NZ J Psychol*, 40(3):19-29.
- Garcia FD, Thiabut F (2010) Sexual addictions. *Am J Drug Alcohol Abuse*, 36:254-260.
- Giugliano J (2006) Out of control sexual behavior: a qualitative investigation. *Sex Addict Compulsivity*, 13:361-375.
- Gold SN, Heffner CL (1998) Sexual addiction: Many conceptions, minimal data. *Clin Psychol Rev*, 18:367-381.
- Goodman A (1993) Diagnosis and treatment of sexual addiction. *J Sex Marital Ther*, 19:225-251.
- Goodman A (1998) Sexual addiction: Diagnosis and treatment. *Psychiatric Times*, 15:10.
- Grant JE, Potenza MN, Weinstein A, Gorelick DA (2010) Introduction to behavioral addictions. *Am J Drug Alcohol Abuse*, 36:233-241.
- Grant, JE, Kim SW (2001) A case of kleptomania and compulsive sexual behavior treated with naltrexone. *Ann Clin Psychiatry*, 13:229-231.
- Hall P (2011) A biopsychosocial view of sex addiction. *Sex Relation Ther*, 26:217-228.
- Hellman M, Schoenmakers TM, Nordstrom BR, van Holst RJ (2013) Is there such a thing as online video game addiction? A cross-disciplinary review. *Addict Res Theory*, 21:102-112.
- Hook JN, Hook JP, Davis DE, Worthington EL, Penberthy, JK (2010) Measuring sexual addiction and compulsivity: a critical review of instruments. *J Sex Marital Ther*, 36:227-260.
- Hughes B (2010) Understanding 'sexual addiction' in clinical practice. *Procedia Soc Behav Sci*, 5:915-919.
- Irvine J (1995) Reinventing perversion: sex addiction and cultural anxiety. *J Hist Sex*, 5:429-450.
- Iwen ME (2015) Shame, sexual addiction, and consumption in American culture. *Sex Cult*, 19:413-425.
- Kafka MP (2003) The monoamine hypothesis for the pathophysiology of paraphilic disorders: An update. *Ann NY Acad Sci*, 989:86-94.
- Kafka MP (2009). Hypersexual disorder: a proposed diagnosis for DSM-5. *Arch Sex Behav*, 39:377-400.
- Karakuş G, Tamam L, Öztürk Z, Eroğlu MZ, Bahalı K, Nebioğlu M (2011) Bir grup üniversiteye hazırlık öğrencisinde dürtü kontrol bozukluğu. *Noro Psikiyatrisi*, 48:238-242.
- Karila L, Wery A, Weinstein A, Cottencin O, Petit A, Reynaud M, et al. (2014). Sexual addiction or hypersexual disorder: Different terms for the same problem? A review of the literature. *Curr Pharm Des*, 20:4012-4020.
- Katehakis A (2017) *Sex Addiction as Affect Dysregulation*. New York, W. W. Norton.
- Khazaal Y, Zullino DF (2006) Topiramate in the treatment of compulsive sexual behavior, case report. *BMC Psychiatry*, 6:22.
- Kraus SW, Voon V, Potenza MN (2016) Should compulsive sexual behavior be considered an addiction? *Addiction*, 111:2097-2106.
- Krupnick JL, Horowitz MJ (1981) Stress response syndromes: recurrent themes. *Arch Gen Psychiatry*, 38:428-435.
- Larsen SE (2019) Hypersexual behavior as a symptom of PTSD: Using cognitive processing therapy in a veteran with military sexual trauma-related PTSD. *Arch Sex Behav*, 48: 987-993.
- Levine MP, Troiden RR (1988) The myth of sexual compulsivity: Sexual addiction. *J Sex Res*, 25:347-363.
- Livingstone S, Smith PK (2014) Annual research review: Harms experienced by child users of online and mobile technologies: the nature, prevalence and management of sexual and aggressive risks in the digital age. *J Child Psychol Psychiatry*, 55:635-654.
- Malandin L, Blanc JV, Ferreri F, Thiabut F (2020) Pharmacotherapy of sexual addiction. *Curr Psychiatry Rep*, 22:30.
- Malladi SS, Singh AN (2005) Hypersexuality and its response to citalopram in a patient with hypothalamic hamartoma and precocious puberty. *Int J Neuropsychopharmacol*, 8:635-636.
- Mathews RJ, Weinman ML (1982) Sexual dysfunctions in depression. *Arch Sex Behav*, 11:323-328.
- McPherson S, Wood H, Hiskey S, Andrews L (2014) The role of childhood experiences in the development of sexual compulsivity. *Sex Addict Compulsivity*, 20:259-278.
- Mestre-Bach G, Blycker GR, Potenza MN (2020) Pornography use in the setting of the COVID-19 pandemic. *J Behav Addict*, 9:181-183.
- Mick TM, Hollander E (2006). Impulsive-compulsive sexual behavior. *CNS Spectr*, 11:944-955.

- Nofzinger EA, Thase ME, Reynolds CF, Frank E, Jennings R, Garamoni GL et al. (1993) Correlation of nocturnal penile tumescence and daytime affect intensity in depressed men. *J Psychiatr Res*, 49:139-250.
- Orford J (1978) Hypersexuality: Implications for a theory of dependence. *Br. J Addict*, 73:299-310.
- Paz G, Griffiths MD, Demetrovics Z, Szabo A (2021) Role of personality characteristics and sexual orientation in the risk for sexual addiction among Israeli men: Validation of a Hebrew sex addiction scale. *Int J Ment Health Addict*, 19:32-46.
- Perera B, Reece M, Monahan P, Billingham R, Finn P (2009) Childhood characteristics and personal dispositions to sexually compulsive behavior among young adults. *Sex Addict Compulsivity*, 16:131-145.
- Pornhub (2020) Coronavirus insights. Available from: <https://www.pornhub.com/insights/corona-virus>. Accessed date: 03.08.2020
- Quadland MC (1985) Compulsive sexual behavior: Definition of a problem and an approach to treatment. *J Sex Mar Ther*, 11:121-132.
- Raymond NC, Grant JE, Coleman E (2010) Augmentation with naltrexone to treat compulsive sexual behavior: a case series. *Ann Clin Psychiatry*, 22:56-62.
- Roostin E (2018) The family influence on the development of children. *Journal of Elementary Education*, 2:1-12.
- Schaeffer B (2009) Sexual addiction. *Transactional Analysis Journal*, 39:153-162.
- Schneider J (1994) Sex addiction controversy, diagnosis and case histories. *Sex Addict Compulsivity*, 1:19-44.
- Schwartz MF (1992) Sexual compulsivity as post-traumatic stress disorder: Treatment perspectives. *Psychiat Ann*, 22:333-338.
- Schwartz MF, Brasted WS (1985). Sexual addiction: Self-hatred, guilt, and passive rage contribute to this deviant behavior. *Med Aspects Human Sex*, 19(10):103-107.
- Sevin A (2018) Yetişkinlerde cinsel bağımlılık, erken dönem uyumsuz şemalar ve yaşam doyum ilişkileri (Yüksek lisans tezi). İstanbul Maltape Üniversitesi
- Shepherd L (2009) Cognitive behavior therapy for sexually addictive behavior. *Clin Case Stud*, 9:18-27.
- Sussman S (2007) Sexual addiction among teens: a review. *Sex Add Compulsivity*, 14:257-278.
- Sussman S, Lisha N, Griffiths M (2011) Prevalence of the addictions: a problem of the majority or the minority? *Eval Health Prof*, 34:3-56.
- Sussman S, Moran M. (2013) Hidden addiction: television. *J Behav Addict*, 2:125-32.
- Teicher MH, Andersen SL, Polcari A, Anderson CM, Navalta CP (2002) Developmental neurobiology of childhood stress and trauma. *Psychiatr Clin North Am*, 25:397-426.
- Thege B, Woodin EM, Hodgins DC, Williams JR (2015) Natural course of behavioral addictions: a 5-year longitudinal study. *BMC Psychiatry*, 15:4.
- Tosto G, Talarico G, Lenzi GL, Bruno G (2008) Effect of citalopram in treating hypersexuality in an Alzheimer's disease case. *Neurol Sci*, 29:269-270.
- Twohig MP (2012). Introduction: The basics of acceptance and commitment therapy. *Cogn Behav Pract*, 19:499-507.
- Zengin Eroğlu M, Tamam L (2016) Geç başlangıçlı bir kompulsif seks bağımlılığı olgusu, *Journal of Mood Disorders*, 6:234-237.

**Yazarların Katkıları:** Yazar çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağladığını ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğunu kabul etmiştir.

**Danışman Değerlendirmesi:** Dış bağımsız.

**Çıkar Çatışması:** Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

**Finansal Destek:** Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

*Authors Contributions: The author attest that she has made an important scientific contribution to the study and has assisted with the drafting or revising of the manuscript.*

*Peer-review: Externally peer-reviewed.*

*Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the author.*

*Financial Disclosure: The author declared that this study has received no financial support.*